

ИЗНЕНАДНА ДЕЈСТВА

(Изненадни напад, препад и заседа)

Улога појединих тактичких радњи као што су: изненадни напади, препад и заседа је у савременим условима знатно порасла, пошто за њихову примену слабија страна (слабија у наоружању и техници) има широке, готово неограничене могућности. Практично, само се постављају ова питања: наћи право место тим тактичким радњама у склопу концепције отпора и како дејствовати у свакој од њих. Решење првог питања не би било у оквиру наше теме, већ ћемо се детаљније задржати на другом, разматрајући, најпре, изненађење као меру која је потребна да се радње о којима је реч објасне.

Теоретски посматрано, суштина изненађења је у чињеници да противник није припремљен да прими удар. Он може раније или касније открити припреме за удар, али ако нема довољно времена и средстава да заврши радње којима се обезбеђују противмере или не може да избегне удар, изненађење је постигнуто. Оно се не остварује само онда ако непријатељ открије снаге, средства, припреме и начин удара па благовремено предузме одговарајуће мере. Изненађење се може заснивати на примени средстава (величина, врста и састав снага, наоружања и сл.), као и неочекиваних начина дејстава, нарочито у односу на место и време, у некој конкретној ситуацији. Наравно да су овде само уопштене чињенице на којима се може заснивати изненађење па се то питање ни издалека не исцрпљује решењем у једној конкретној ситуацији, јер би то значило негацију појма изненађење. Напротив, за постизање изненађења постоје широке могућности у свакој конкретној ситуацији о чему речито говоре и искуства из нашег Народноослободилачког рата.

Степен постигнутог изненађења зависи, поред осталог, и од тога, да ли су припреме за нападна дејства откривене раније или касније и у коликој је мери противник обавештен о средствима и начину којим се изненађење остварује. Успех се мери по томе да ли је цела или само део противникове јединице неспреман да прими удар, затим по томе за које време противник може да отклони слабости створене изненађењем и, најзад, по његовим субјективним слабостима из којих произилази већа или мања забуна и паника. Према томе, изненађење може бити веће или мање, тј. потпуно или делимично.

Изложено указује на значајну улогу избора начина којим се жели постићи изненађење и на то од колике је важности да се обезбеди тајност припрема, средстава и начина дејства.

Досад се сматрало да за оперативне јединице долази у обзир само делимично изненађење, јер је при расположивим средствима извиђања било тешко претпоставити да се припреме већих јединица не би могле уочити до почетка напада. За те јединице изненађење се састојало у томе да се вештим маневром снага и средстава постигне надмоћност и изврши удар на неповољнијем правцу и за противника у неповољније време, пре него што је завршио започете радње и припремио одговарајућа средства и противмере.

У чисто класичном начину фронталних дејстава, околности које погодују да се постигне изненађење коришћене су углавном у релативно уским оквирима, јер су припреме и руковођење бојем по детаљном плану из једног центра имале предности над користима које нуди изненађење. А изненађење се, углавном, могло постићи под одређеним околностима које нису дозвољавале такве поступке. Ишло се тако далеко да се сматрало да је немогућно руководити бојем оперативним јединицама, на пример, ноћу.

Изнета схватања имала су и изузетака који су били чешћи у општенородним, а ређи у конвенционалним ратовима. У Другом светском рату схватања су се у основи изменила, јер више нису вођена само фронтална, него и дејства у плићој или дубљој позадини, а уколико је вођен народноослободилачки рат, као што је то био наш рат, изненађење је било основа за дејство не само у тактичком већ и у оперативном оквиру.

Појава нуклеарног наоружања на бојном пољу проузроковала је повећање фронта и дубине борбеног поретка који је у целини добио флуидан карактер. Тиме су створени још повољнији услови за дејства заснована на предностима које нуди изненађење, јер су услови за инфилтрацију и партизанска дејства на такав борбени поредак повољнији.

Из искустава Другог светског рата, а пре свега из наших, познато је да је у тактичким оквирима могућно постићи не само делимично већ и потпуно изненађење. Зато, ако тражимо решење како да се слабија страна супротстави јачој (бројно, у наоружању и техници), изгледа природно да би можда требало масовно примењивати међусобно повезана дејства заснована на изненађењу, а која би се изводила једновремено, са више јединица и на мањем или већем простору. Тада би широка примена изненадног напада, препада и заседе могла дати не само тактичке него и оперативне резултате.

Околности које погодују да се обезбеди тајност и постигне изненађење, нарочито мањим снагама и средствима, су ноћ, магла, мећава, покривеност земљишта, брзина борбених дејстава, мере да се обезбеди тајност дејстава уопште, а посебно начина дејстава и примене средстава на којима се заснива изненађење и сл. То су само неке околности које погодују изненађењу, а свака конкретна ситуација

пружа низ могућности које се не могу уоквирити и теоретски обухватити. Њихово проналажење и искоришћавање зависе од стваралачких способности командира и команданата односно штабова.

Максимум напора да се постигне што већи степен изненађења увек је оправдан јер су предности које оно нуди огромне, пре свега за бројно и технички слабију страну. Па ипак ти напори су оправдани само кад се изненађењем стечене предности што потпуније искористе. Наиме, историја ратне вештине указује на то да је сналажљив и вешт противник успевао да се брзо среди за отпор и онда се то правдало да се „некако извукао“. Међутим, противник се може „извући“ само ако изненађење није добро припремљено и кад његове предности нису искоришћене. Другим речима, неуспех је условљен субјективним слабостима онога ко примењује изненађење. Поред тога, ваља имати у виду да свако изненађење које се припрема носи у себи и ризик, јер успех дејстава зависи од тога у којој мери ће се оно постићи и како ће бити искоришћени створени услови, пошто се углавном по правилу дејствује против јачег противника па се тежња за изненађењем може претворити у неуспех или, још горе, у пораз. У војној литератури је позната изрека: „Ко обилази, може бити обиђен“. Аналогно томе, субјективни пропусти били би недозвољени у тактичким поступцима чији се успех заснива на предностима изненађења.

Без сваке је сумње да се изненађење може лакше постићи мањим него већим снагама, из простог разлога што је лакше обезбедити како тајност уопште, тако и тајност непосредних припрема. С друге стране, природно би било очекивати да већа јединица постигне већи ефект него мања. Међутим, резултат изненађења зависи пре свега од врсте, степена постигнутог изненађења и како је оно искоришћено, па се зато посебно истиче значај брзог и потпуног искоришћења предности стечених изненађењем, тј. субјективног фактора онога ко је изненађење планирао.

Посебно је питање изненађења које јача страна опремљена нуклеарним оружјем може постићи према слабијој страни. О томе слабија страна мора водити рачуна у свим својим дејствима, дакле и у оним које заснива на ефекту изненађења па макар та дејства планирала и изводила у за себе повољним околностима, тј. кад су услови за употребу нуклеарних пројектила неповољни, јер није искључено да их противник и тада примени. Средства за лансирање атомских пројектила омогућују такав домет да су им, практично, доступни сви циљеви, а припреме за дејство су технички знатно скраћене, те опасност од њих увек постоји. Тиме се важност дејстава заснованих на изненађењу још више потенцира и указује на то да их треба брзо изводити и искористити. Посебно се начином дејства околности, које погодују да се изврши изненадан напад, препад и заседа, могу искористити тако да се противников (евентуалан) удар нуклеарним пројектилом и потпуно избегне, ако се дејствује из покрета или краћег задржавања, као и из заседе.

ИЗНЕНАДАН НАПАД

Садржај овог појма је исти као и напада. Као сваки напад и изненадан има за циљ уништење живе силе и ватрених средстава на фронту, у ближој или дубљој позадини, одређене јединице, под одређеним околностима. Тако се изненадан напад може вршити и великим снагама и на већој дубини. Циљеви могу бити: заузимање дела положаја, тачке, објекта на фронту и¹ у позадини и његовог држања дуже или краће време. У непријатељевој позадини циљ може бити и да се брзим дејством надмоћнијим снагама уништи нека јединица или разоре објекти, инсталације и сл., а по свршеном задатку да се јединица повуче.

У изненадном нападу користи се ефект изненадног удара, али се само тим циљ не би могао постићи ако извршење не обухвата извесно време и дубину задатка као и код сваког другог напада. Погољни услови створени изненађењем трају, углавном, извесно време, док се противник не снађе и не покуша да пружи организован и сређен отпор.

Ако пред сам почетак изненадног напада противник открије припреме, од намере се не одустаје, јер је напад припремљен као и сваки други.

Ноћ, магла, мећава и покривено земљиште свакако олакшавају да се неопажено изврше припреме и подиђе противнику. Што су ти услови повољнији могу се ангажовати веће снаге, и обратно. Али делимично изненађење може се обезбедити брзином борбених дејстава, јер противник не стигне да предузме потребне мере и припреми се да прими удар. Према томе, комбинацијом услова које нуди време, земљиште и брзим дејствима могао би се обезбедити изненадан напад и већим снагама.

Борбени поредак за изненадан напад и начин извођења били би као и код сваког напада (дневног — ноћног). Карактеристично је само то што се тражи већа сила почетног удара да би код противника негативан субјективан фактор дошао до већег изражаја (забуна).

По правилу, изненадном нападу не претходи артиљериска припрема, али се планира, а вршила би се ако се напад открије пре самог почетка.

ПРЕПАД

То је вид нападних борбених дејстава за рачун главних снага са ограниченим циљем у односу на време и простор. Траје док се противник не среди за организован отпор. Препад је условљен потпуним изненађењем противника. Ако се припреме открију, препад се не изводи. Препад се може вршити на фронту, у ближој и у дубљој позадини противника.

И овде је услов за успех сила почетног удара којим се ствара забуна, а може изазвати и панику код противника.

Начелно, препад би требало вршити на најосетљивије тачке распореда противника и у по њега најнеповољније време, против јединица неприпремљених да приме удар и јединица слабијег морала. Али, то не значи да се препад не може вршити и против јединица у борбеном поретку и високог морала.

Припреме и подилажење за препад, неопажено, најлакше се изводе ноћу, по магли и на покривеном земљишту (шумски рејони).

Снаге за препад су релативно мале — од одељења до јаче тактичке групе — са доста пратеће артиљерије, по потреби и противоклопне. Остале артиљерије имају мало — само за обезбеђење прихвата при повлачењу. Ако је циљ препада разарање објеката и инсталација, онда у саставу снага за препад треба да се налазе и одговарајуће инжењерске јединице.

Препаду не претходи артиљериска припрема, јер би се тиме открила намера нападача.¹⁾

Кад се препад врши на линији фронта, јединице могу имати ове циљеве: заузимање важних тачака за претстојећа дејства; ликвидацију појединих ватрених тачака (митраљеза, артиљериских оруђа) које наносе велике губитке, а другим начином се нису могле уништити; разарање бункера који непосредно коче јуриш и не могу се обићи или брзо уништити, а другим начином, пре почетка јуриша, нису могли бити неутралисани; заробљавање непријатељевих војника и старешина за рачун обавештајне службе и сл.

У ближој позадини циљ препада су, углавном, поједини елементи борбеног поретка противника, као: неутралисање артиљерије у рејону ВП, атомског оружја, командних места и центара везе, елемената поретка позадине, придоласка II ешелона и противоклопне резерве и сл.

Јединице за препад се инфилтрирају кроз флуидан борбени поредак, користи се изломљена линија фронта за убацивање према боку а и непосредну међупростори између клинова — праваца дејства противника. Препад у ближој позадини могле би вршити и партизанске јединице.

У дубљој позадини циљеви могу бити различитији: одржавање морала становништва и јачање воље за отпор; стварање осећаја несигурности код противникових јединица на фронту и у позадини; онемогућавање противнику да формира квислиншке власти и снаге; организовање становништва за отпор; организовање субверзивне делатности; мобилисање становништва за поуну јединица; ликвидација или nanoшење губитака појединим гарнизонима; уништавање противникових позадинских установа свих врсти; разарање разних објеката и прекид путног и железничког саобраћаја; спречавање и успоравање придоласка појачања из дубине; дезорганизација снабдевања; стицање потребног плена итд.

¹⁾ Јединице на фронту могу вршити и испад са истим или сличним циљем као и препад. И код њега се тежи да се постигне изненађење, али се, за разлику од препада, може вршити под свим условима са артиљериском припремом.

При формирању борбеног поретка природа задатка захтева поделу снага на групу за удар, резерву и групу за обезбеђење повлачења.

С обзиром на задатак препада група за удар треба свакако да је најјача. Резерва је обично мала (до пешадиске чете) и има за циљ да обезбеди бокове од евентуалног угрожавања или да послужи за парирање непредвиђених околности. Јачина групе за обезбеђење повлачења до једне чете са артиљеријом и минобацачима за прихват изгледа да би била довољна.

Препад почиње једновременим кратким ватреним ударом²⁾ пешадије и артиљерије у коме, поред пратећих оруђа, може доћи у обзир и артиљерија из састава групе за обезбеђење повлачења. Ватрени удар не би требало да буде дужи од 2 до 3 минута како се противнику не би дало времена да се прибере. На њега се надовезује општи јуриш у коме се непосредно пре упада у непријатељев распоред обилато користе офанзивне бомбе. Штавише, ватрени удар често може изостати и бити замењен дејством бомби.

При јуришу се не сме ићи преко одређене дубине да се јединице не би сувише везале борбом, јер би то могло довести у питање њихово извлачење на време. Због тога је најпогодније почети са извлачењем чим се осети да противник пружа организован отпор, а до тог времена треба завршити постављени задатак користећи тренутну забуну противника. Ако је изненађење проузроковало панику, онда време за извршење задатка и дубина продирања у распоред противника могу бити и већи, али само до границе која обезбеђује успешно повлачење и безбедност бокова. Према томе, препаду се не поставља за циљ потпуно уништење противникових јединица, јер извршење таквог задатка најчешће захтева извесно време, а оно је условљено поменутиим чињеницама. Али, то не значи да се препадом не могу уништити противникове снаге. Напротив, зависно од места, односа снага и других околности под којима се препад врши, биће честих случајева да се и то постигне.

Ако се препад врши на фронту у циљу овлађивања одређеном тачком важном за претстојећа дејства, или у позадини са циљем да се униште и разоре неки објекти и инсталације, задатак треба извршити до краја. За то обично постоје објективни услови, јер ако они нису обезбеђени не иде се у препад.

Добро испланиран и припремљен препад, који изводе извежбане јединице под командом сналажљивих старешина, најчешће успева чак и онда кад се врши против противника дораслог и јаког

²⁾ То није исто што и ватрени препад. Ватрени препад није условљен препадом. Он се може остваривати пре и за време свих нападних и одбранбених дејстава. Суштина ватреног препада је примена једновремене масовне или поједине врсте ватре већег дела или целокупног наоружања. Даљина на којој се изводи зависи од домета и врсте наоружања, а ефект од количине наоружања, брзине гађања, количине муниције, борбеног распореда и стања противника (укопан у борбеном поретку, ван заклона, концентрисан, у маршевској колони и сл.). Може се вршити у блиској и дубљој позадини.

Најефикаснији ватрени препад, под истим условима, био би свакако онај са блиских отстојања, једновремено из целокупног наоружања.

морала, али у сваком случају доноси мање користи него кад су околности повољне. Међутим, препад може и да не успе или, што је још горе, да се претвори у неуспех. Такав исход је најчешће резултат погрешног избора циља, слабог планирања и недораслости јединица и старешина за такав вид борбених дејстава. За време препада могу наступити непредвиђене околности, али се морају обезбедити мере за њихово парирање и не сме се дозволити да се препад претвори у неуспех. То је минимум који се при планирању препада мора обавезно обезбедити.

ЗАСЕДА

Заседа се изводи у склопу општих дејстава за време марша и подилажења, на фронту, у ближој и дубљој позадини, сачекивањем непријатељевих снага на једном или више узастопних места.³⁾ Извршење задатка јединица у заседи ограничено је временски и просторно. Неопходан услов за успех заседе је да сопствене снаге не буду опажене од противника до момента употребе. У противном не може ни доћи до тог вида нападаог дејства. Према томе, без потпуног изненађења противника нема заседе.

Ватрени препад целокупним наоружањем и силама удара опредељују успех и изазивају већу или мању забуну и панику. Заседа се може поставити против противника у маршевској колони, еволуционом или борбеном поретку. Најпотпунији успех постиже се кад је противник у маршевској колони, јер је тада његова готовост за борбу најмања.

Циљ заседе може бити наношење губитака, успоравање темпа операција, дезорганизација снабдевања, стварање осећаја несигурности, спречавање и успоравање придоласка појачања, задобивање плена, избављење заробљеника или становништва које агресор одводи према својој територији, стварање времена за извршење других задатака или придолазак појачања и сл.

Најповољнији услови за постављање заседе су ноћ, магла и већи шумски рејони.

У заседу се одређује само онолико снага и средстава колико се у конкретним условима може прикрити и остати неопажено од противника. Одабирају се само јединице које се могу корисно употребити за извршење претстојећег задатка, јер оне које се не могу у конкретној ситуацији искористити отежавају прикривање и претстављају непотребан баласт који доводи у питање брзо и успешно повлачење. Зато се такви делови из формациског састава остављају скривени и обезбеђени у погодним рејонима на правцу повлачења заседе. Биће случајева кад се јединицама у заседи не поставља проблем повлачења

³⁾ Иако у састав сваке заседе која се поставља мотомеханизованим и мотострељачким јединицама улазе и елементи противоклопне борбе, треба пратити разлику између ове и противоклопне заседе.

па се онда при њеном постављању руководи само условима за прикривен распоред.

Најпогодније услове за постављање већих заседа пружа ноћ, али то зависи још и од јачине и састава снага које се сачекују, степена до ког је противник остварио контролу позадине, расположивих снага за интервенцију, њиховог удаљења од изабраног места за заседу, покретљивости тих снага, поузданости становништва, земљишних услова за затварање праваца са којих се очекује интервенција противника итд.

У свакој конкретној ситуацији општи услови опредељују величину и састав јединица у заседи. Величина јединице може се кретати од одељења до бригаде па и више бригада.

Шири рејон заседе опредељен је зоном дејства јединице која поставља заседу. А избор места најбоље је поверити команданту јединице који поставља заседу, па и онда кад му буде приближно одређен ближи рејон.

На избор места заседе утиче: величина јединице која се сачекује; величина јединице која се поставља у заседу; карактер земљишта и услови за прикривање снага у заседи; циљ и задатак заседе; доба дана и сл.

Место за заседу састојало би се од места за постављање обезбеђења на појединим правцима за заштиту од интервенције других противникових снага, места за постављање снага одређених за паралисање фронталних, бочних и зачељних обезбеђења и места за постављање главнине.

О месту сваког од тих елемената биће говора касније. Посебно се решава питање рејона прикупљања и рејона развоја јединица одређених за постављање у заседу.

Општи услови за избор места за заседу могли би се, углавном, овако формулисати:

- да одговара циљу и задатку који се поставља заседи;
- да услови за прикривање одговарају величини јединице која се поставља у заседу;
- да је јединицама које се сачекују онемогућен маневар са чела према зачељу и обратно;
- да је што даље од јединица које противник може употребити за интервенцију и да постоје погодни положаји за затварање са што мање снага праваца са којих се очекује интервенција;
- да се јединице могу поставити на што ближим отстојањима и да погодује за употребу целокупног наоружања и свих јединица;
- да се месту за постављање заседе лако и брзо може подићи и развести јединице;
- да се по свршеном задатку јединице могу брзо извући у рејоне ван домаћаја противника итд.

Начелно, најпогодније место за заседу која сачекује маршевску колону је део комуникације који води кроз шумске рејоне, јер се шумом не могу упућивати јача бочна обезбеђења, нарочито ноћу, а уједно најбоље се обезбеђују наведени општи услови за избор места

заседе. Пожељно је да се на изабраном делу за постављање заседе комуникација ломи под што оштријим углом како би се колона могла уздужно тући артиљерском и митраљеском ватром. Ако се јединице могу прикривено поставити на 50 до 100 м од пута, онда ватрени препад може бити решавајући момент у извођењу ове радње.

Засада која се поставља јединицама у еволуционом и борбеном поретку има највише изгледа на успех ако се поставља бочно. Фронтално постављене заседе дају мање користи, јер борбена готовост снагљивом противнику омогућава да одмах пређе на јуриш. Од тако постављене заседе има се користи ако су јединице у заседи јаче од јединица противника који се сачекује и ако се одмах прелази у напад.

Природно је да у већини случајева неће бити испуњени сви наведени услови. Стога је најбоље поћи од минимума, тј. обезбедити неопажено сачекивање противника и да се заседа исплати (губици), па ићи ка што повољнијим условима.

Време потребно за извршење заседе састоји се од времена потребног за подилажење и развођење јединица, као и за извршење удара и извлачење.

Подилажење месту за постављање заседе и развођење јединица из рејона размештаја врши се што брже, пошто су тада јединице највише изложене угледу са земље и из ваздуха. Подилажење почиње на основу таквог прорачуна да јединице стигну, разместе се и изврше потребне припреме пре него што обезбеђујући делови снага које се сачекују подиђу месту заседе на даљину са које би је могли учити или осетити. Обезбеђење тајности захтева што касније постављање заседе, али притом ваља имати на уму да и закашњење може бити разлог да противник открије заседу. Изузетно, услови подилажења могу налагати да се и подилажење и развођење изврши много раније, уколико не постоји вероватноћа да противник открије јединице у заседи.

Време за удар и извлачење зависи од многих чинилаца, али не сме довести у питање благовремено извлачење испод удара надмоћнијих противникових снага за интервенцију. А то значи да се понекад може ићи до потпуне експлоатације успеха и уништења противника, а понекад се мора задовољити делимичним резултатима. Снаге које су биле у заседи осетљиве су док се не одлепе од противника, јер је тешко веровати да делови који су издржали удар могу предузети ма каква озбиљнија дејства пре него што стигну снаге за интервенцију.

За време марша и подилажења главних снага непријатеља заседе се најчешће постављају обезбеђујућим деловима противника, а понекад и деловима колона, и то углавном са циљем доношења губитака, успоравања темпа операција и стварања осећаја несигурности код противника.

Растреситост борбеног поретка, већа динамичност и нова физиономија боја пружају могућност да се и на фронту може дејствовати у виду заседе. Наравно да су такви случајеви ређи. Циљеви су обично бокови јединице у еволуционом или борбеном поретку. На-

равно да може бити речи и о постављању мањих заседа, против мањих снага, са врло ограниченим задатком.

Као и на линији фронта тако се и у ближој позадини могу постављати, ређе, мање заседе против елемената борбеног поретка који врши покрет напред-назад као, на пример, против артиљерије, командних места, центара везе, јединица атомског оружја и јединица и установа позадине.

Прави смисао заседе добијају у дубљој позадини. Циљеви могу бити најразличитији. Изводе се сачекивањем противника који се креће пешке или превози, на пример, појачања која се упућују у позадину обезбеђујућих делова који патролирају између гарнизона, транспорта којим се врши снабдевање фронта или евакуација, јединица које спроводе заробљенике, интернирце и сл.

Борбени поредак зависи од величине јединице која се поставља у заседу, постављеног циља и задатка, као и од услова под којима се изводи заседа.

Начелно, борбени поредак могао би се састојати из групе за удар, групе за заштиту и групе за ликвидацију делова за обезбеђење. Група за удар треба да буде најјача и да њен састав и јачина одговарају постављеном задатку.

Зависно од броја праваца који се затварају одређује се и једна или више група за заштиту. Укупна њихова јачина условљена је бројем праваца и времена које треба групи за удар да изврши задатак и да се извуче. Мада би, теоретски посматрано, група за удар требало да буде најјача, у пракси може бити обратно. У литератури већ преовлађује гледиште да за обезбеђење позадине на противничкој територији треба остављати и читаве оперативне јединице на раскрсницама комуникација са којих могу интервенисати у више праваца. А ако је противник територију довољно обезбедио онда су, благодарећи савременој техници (моторизованим и мотомеханизованим снагама), могуће његове брзе интервенције и јачим снагама које треба задржати док трупа за удар изврши задатак. У том случају снаге за заштиту морају бити довољно јаке па могу прелазити јачину снага за удар. Ако те снаге на једном правцу треба да буду јаче од снага за удар, онда је боље постављати двоструку заседу (ако има услова), тј група за заштиту би постављањем своје заседе обезбеђивала саму себе.

Група за удар начелно се поставља на месту које испуњава услове о којима је већ било речи. Група односно групе за заштиту постављају се на таквом удаљењу да отпором и простором обезбеде групи за удар време за извршење задатка. Само место требало би да испуњава опште услове изнете за постављање заседе. На решење има утицаја и начин извршења задатка, тј. да ли се на једном или више узастопних места жели обезбедити време. Јер група за удар, зависно од низа чинилаца, може свој задатак извршавати на разне начине (узастопним заседама, препадима, заседом, задржавајућом одбраном или комбинацијом тих радњи).

Место за део одређен за неутралисање или ликвидирање челног обезбеђења непосредан је елемент борбеног поретка заседе. Снаге

које то врше постављају се ближе или даље од групе за удар, што зависи од непријатељеве праксе, тј. колико он истура своја обезбеђења. Иначе оно треба да одговори истим условима као и место за групу за удар.

Место за снаге одређене за ликвидацију бочног обезбеђења противника требало би обавезно бити на правцу вероватног кретања мањих снага које ће бити у бочном обезбеђењу. Понекад ће се снаге за ликвидацију поставити и на два места, јер се њихово дејство заснива на постављању клопки и тихој ликвидацији бочног обезбеђења.

За неутралисање или ликвидацију заштитнице ређе ће се постављати посебне снаге, јер се ти делови најчешће крећу на малим отстојањима од зачеља главнине. Изузетно, ако је заштитница јака па се креће на већем отстојању од главнине, треба одредити посебне снаге за њено неутралисање и поставити их на таквом месту са кога могу спречити заштитницу да се споји са главнином.

Одлуку о постављању заседе доноси командант јединице која се ангажује у заседи, по инструкцијама више команде или по сопственој иницијативи.

Постављању заседе претходи довођење и размештај јединице у очекујући рејон, планирање заседе, подилажење месту заседе и размештај, а извршење радње се састоји од ватреног удара, јуриша и извлачења из борбе.

Очекујући рејон бира се на таквом удаљењу да се до одређеног рока на место за постављање заседе може стићи по мраку. Ако нема услова да јединица остане неопажена у очекујућем рејону, онда се из рејона у коме је била прикупљена иде право на место заседе и одмах врши размештај. И једном и другом случају постављања заседе треба да претходи извиђање на коме се утаначују детаљи подилажења, распореда јединица, садејства група, сигнали и правци повлачења. Изузетно, за мање снаге, може доћи у обзир постављање заседе без извиђања, ако је само место познато старешинама и војницима.

Подилажење очекујућем рејону врши се што брже и у распореду који се најтеже открива из ваздуха, избегавајући рејоне насељене непоузданим становништвом. Начелно, те радње би требало вршити ноћу.

Корисно је да се јединице на положају размештају за видела како би се могли прецизирати задаци на земљишту, али то се неће моћи увек обезбедити.

При размештају снага и средстава обраћа се посебна пажња маскирању. Чим се поставе јединице у заседу, престаје свако кретање. Док су јединице у ишчекивању не би се смела дозволити употреба радио средстава. Веза се, начелно, одржава телефоном и угвореним знацима које не може да види противник.

Пешадија се размешта лево и десно од пута, тако да сва њена ватрена средства могу једновремено отворити ватру. Артиљерија се поставља за уздужно дејство дуж комуникације. Слично се поступа

и кад се заседа не поставља на комуникацији већ се сачекује непријатељ у еволуционом или борбеном поретку.

Удар почиње на дати сигнал — једновремено на главнину, претходницу и бочна осигурања, ако нису до тог времена тихо ликвидирани — кратком и снажном комбинованом артиљерском и пешадиском ватром брзом палбом са најближих отстојања. Притом се мора водити рачуна да јединице постављене лево и десно од пута не трпе од сопствене пешадиске и артиљериске ватре. На ватрени удар надовезује се јуриш, са или без употребе офанзивне бомбе пре упада у противников распоред и потом настаје борба у којој су војници међусобно измешани. Тада спретна употреба хладног и ватреног оружја даје одличне резултате.

Насталу забуну и евентуалну панику треба брзо искористити, јер се сваког тренутка противник може средити за отпор. Брзим извршењем задатка смањују се властити губици, пружа могућност боље експлоатације успеха и стварају бољи услови за извлачење из заседе.

Ако противник делом снага успе да се извуче у страну, а то ће бити чешћи случај кад се заседа поставља само на једној страни пута, гони се ватром аутоматског оружја и артиљерије. Време ће ређе дозволити гоњење покретом.

Ако се непријатељ, или неки његови делови, среди и ослонцем на земљиште пружи јак отпор, треба што брже сасредити напоре за његову ликвидацију. Сваком пропуштеном приликом даје се противнику време за све сређенији отпор и приближава момент ступања у дејство снага за интервенцију и против групе за удар, а њега треба на сваки начин избећи, па и по цену да се у потпуности не ликвидирају снаге којима је заседа постављена. Губитак у времену и претесно укључивање у борбу која не може брзо уродити плодом доводе у питање правремено повлачење групе за удар, а узрок су претераних губитака и, понекад, неуспеха заседе.

На дати сигнал јединице се из заседе повлаче по предвиђеном плану најкраћим правцем и највећом могућном брзином. Најчешће неће бити потребно да се остављају осигуравајући делови, али ако ситуација налаже свака ће јединица у покрету издвојити потребно осигурање. Кад се измакне из домета пешадиског аутоматског оружја формирају се колоне које се, и даље свака за себе, обезбеђују према непријатељу.

У извесним случајевима биће корисно да се артиљерија и минобацачи одмах после ватреног удара извуку на унапред предвиђене положаје на правцу извлачења како би прихватили јединице које се извлаче из заседе.

Садејство пешадије и артиљерије организује се унапред. Специфично је то да су пешадиски делови и пре и у току борбе близу циљева на које треба да дејствује артиљерија, а најчешће већи део снага који се сачекује у заседи почетком удара долази у окружење па се опасност од дејства сопствене артиљерије повећава. Зато су прецизно планирање, познавање поступака пешадије, заједничко место пешадиских и артиљериских старешина и гро артиљерије у стре-

љачком строју за подршку непосредним праћењем најбоља гаранција уског међусобног садејства артиљерије и пешадије.

Дејство снага за ликвидацију обезбеђења је у уској вези са снагама за удар. Кад се обезбеђења налазе на већем удаљењу од главнине дејство тих снага, начелно, почиње кад и дејство групе за удар. Оне дејствују углавном по истом принципу.

Снаге одређене за ликвидацију претходнице имају задатак да спрече њено спајање с главнином. Зато се удар врши једновремено са свих страна и јаким снагама са зачеља. Састав и јачина снаге треба да одговоре задатку и јачини претходнице. Ако, ипак, те снаге нису у стању да претходницу ликвидирају, оне је окружују и воде борбу док група за удар не буде у стању да им делом снага притекне у помоћ. Ако је, пак, група за ликвидацију претходнице извршила свој задатак брзо, може притећи у помоћ групи за удар. Ако је група за удар отпочела повлачење, ове снаге могу образovati њену заштитницу, односно побочницу. Уколико би се одредиле снаге за ликвидацију заштитнице, што је изузетно, поступак је аналоган.

Када се заседа поставља снагама чије се обезбеђење креће непосредно или на малим отстојањима од делова које обезбеђују, не би требало одређивати посебне делове за њихово ликвидирање већ би то вршила група за удар. Такав ће случај вероватно бити ако се заседа поставља колонама за снабдевање и сл. кад ће се обезбеђење најчешће кретати непосредно уз колону.

За ликвидирање бочног обезбеђења или челних и зачелних извиђачких патрола кад не постоје претходница и заштитница, требало би поставити клопке за њихово тихо ликвидирање да се присуство снага у заседи не би назрело. Зато би тај задатак требало извршавати хладним оружјем.

Зависно од задатка и јачине снага за заштиту, као и јачине, наоружања и технике снага противника који интервенише, затим доба дана, земљишта и сл., група за заштиту може дејствовати на разне начине.

Ако су снаге које интервенишу слабе може им се поставити заседа па је поступак као и код групе за удар. Ако су јаке, па се постављањем заседе на једном месту не би могао извршити задатак, а за одбрану, због односа снага, нема услова, онда ће бити најцелисходније да се по дубини правца постављају узастопно заседе мањим снагама и противник принуди да се на сваком месту поново развија за борбу и губи време. Но ако је земљиште погодно (шума), или ако се дејства изводе ноћу, биће често случај да је целисходна комбинација узастопних заседа и препада на бокове и позадину снага за интервенцију.

У погледу начина дејства може бити низ комбинација што ће зависити од услова под којима се дејства изводе.

Кад делови за заштиту изврше задатак, повлаче се на унапред одређене рејоне, посебним правцима, избегавајући правац повлачења групе за удар да не би навукли противника на главнину. Ако су за-

датак извршавали задржавајућом борбом па су набачени на групу за удар, онда јој служе за обезбеђење док се она не извуче.

Снаге за обезбеђење повлачења извлаче се под заштитом сопственог обезбеђења.

Поједини елементи борбеног поретка снага за заштиту дејствују аналогно реченом за елементе за ликвидацију борбеног обезбеђења, о чему је раније било речи. То важи и за рад артиљерије у саставу снага за заштиту.

Разлика између изненадног напада и препада је у циљу који се жели постићи. Док је циљ изненадног напада као и сваког другог напада, дотле препад има ограничен циљ у погледу времена и дубине. Препад се завршава чим противник успе да се среди за отпор, па се зато не развија, као напад, у дубину противничког распореда. Према томе, препад траје колико и последице изненађења, којим је условљен. Стога, ако се припреме за препад открију пре самог почетка, онда се од њега одустаје, док се изненадан напад због тога неће одложити.

Разлика између препада и заседе је у томе што се код препада иде ка циљу, а код заседе циљ се сачекује. У начину извршења постоје мање разлике. Тако, на пример, из заседе се дејствује са више правца, док се препад изводи на једном или највише два правца (бок, бок и крило или бок и позадину). Најчешће задатак јединица се завршава на месту заседе, а код препада на извесној дубини, док се противник не среди за отпор.
